

بررسی رابطه بین تقسیم سود و کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران

حسن فرج زاده دهکردی^۱

استادیار گروه حسابداری موسسه آموزش عالی رجاء

حسن همتی

استادیار گروه حسابداری موسسه آموزش عالی رجاء

سید امیر برزده

دانشجوی کارشناس ارشد حسابداری موسسه آموزش عالی رجاء

تاریخ دریافت: ۹۲/۰۷/۱۵

تاریخ پذیرش: ۹۲/۱۱/۱۵

چکیده

تحقیق حاضر به صورت جامع، رابطه بین وضعیت تقسیم سود شرکت‌ها و معیارهای کیفیت سود را بررسی می‌کند. برای اندازه‌گیری کیفیت سود از پنج معیار اقلام تعهدی اختیاری، شفافیت سود، مربوط بودن سود، محافظه کارانه بودن سود، پایداری سود و همچنین امتیاز کلی کیفیت سود استفاده شده است. به منظور آزمون فرضیه‌های تحقیق، داده‌های مربوط به ۲۴۷ شرکت در طی دوره زمانی ۱۳۸۱ الی ۱۳۹۰، مشتمل بر ۲۳۵۰ مشاهده شرکت-سال، گردآوری شده و از روش پانل دیتا برای برآورد مدل‌های رگرسیونی چند متغیره استفاده شده است. نتایج حاصل از تحقیق نشان می‌دهد شرکت‌هایی که سود توزیع می‌کنند در مقایسه با سایر شرکت‌ها از کیفیت سود بالاتری برخوردارند. این نتیجه برای تمامی معیارهای مجزای کیفیت سود و همچنین امتیاز کلی کیفیت سود، صدق می‌کنند. همچنین، بر مبنای آزمون تحلیل حساسیت، این نتیجه برای شرکت‌هایی که نسبت سود تقسیمی بزرگ‌تری دارند؛ قوی‌تر است. بنابراین، نتایج به دست آمده موید تئوری‌های موجود در این زمینه بوده و نشان می‌دهند که پرداخت سود تقسیمی و مقدار آن حاوی اطلاعاتی در خصوص کیفیت سود گزارش شده توسط شرکت‌ها است.

واژه‌های کلیدی: کیفیت سود، سود تقسیمی، محتوای اطلاعاتی

طبقه‌بندی موضوعی: G35, G14

^۱ نویسنده مسئول: Ha. Farajzadeh@yahoo.com

مقدمه

یکی از اهداف سرمایه‌گذاران، دستیابی به بازده در قالب سود تقسیمی است. از این رو، به دنبال راهی برای پیش‌بینی سود تقسیمی و عوامل تأثیرگذار بر آن هستند. سود می‌تواند به آن‌ها کمک کند تا به قضاوت و تصمیم‌گیری آگاهانه بپردازند. رقم سود مندرج در صورت‌های مالی علاوه بر اینکه عملکرد عملیاتی و دورنمای آتی شرکت را نشان می‌دهد؛ زمینه مقایسه بین شرکت‌ها را نیز فراهم می‌کند. اما زمانی استفاده‌کنندگان می‌توانند به رقم سود اتکا کنند که سود بتواند عملکرد شرکت را به طور منصفانه و واقعی منعکس نماید (عاملی، ۱۳۸۸). محاسبه سود خالص یک بنگاه اقتصادی متأثر از روش‌ها و برآوردهای حسابداری است. امکان استفاده از روش‌های گوناگون حسابداری موجب شده است؛ که سود واقعی (اقتصادی) شرکت‌ها با سود گزارش شده در صورت‌های مالی تفاوت داشته باشد (خوش‌طینت و اسماعیلی، ۱۳۸۵). اختیار عمل مدیران در انتخاب از میان روش‌های مجاز حسابداری، از جمله دیگر عواملی است که کیفیت سود را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بنابراین، کیفیت سود شرکت‌ها تحت تأثیر مبانی گزارشگری و صلاح‌دید مدیران قرار می‌گیرد.

سود خالص به عنوان عاملی برای تدوین سیاست‌های تقسیم سود به شمار می‌آید (تهرانی و ذاکری، ۱۳۸۸). سیاست تقسیم سود شرکت می‌تواند نشان‌دهنده واقعی بودن یا نبودن سود گزارش شده و ارائه منصفانه عملکرد عملیاتی واحد تجاری باشد. در واقع مدیران زمانی تصمیم به پرداخت یا افزایش سودهای تقسیمی می‌گیرند؛ که احساس کنند سود آن‌ها به طور قابل ملاحظه تحت تأثیر دستکاری روش حسابداری نیست و کاهش سودهای تقسیمی در آینده غیر محتمل است (فاما و فرنچ، ۲۰۰۱).

طبق نظر لینتر (۱۹۵۶)، مدیران شرکت‌ها تمایلی به افزایش سود سهام نقدی ندارند؛ مگر بر این باور باشند که می‌توانند این سطح جدید سود نقدی را در آینده نیز حفظ کنند. لذا شرکت‌ها زمانی که متعهد به پرداخت مبلغ قابل توجهی سود نقدی می‌شوند؛ به سرمایه‌گذاران کمک می‌کنند تا درباره کیفیت سودهای گزارش شده متقاعد شوند (تهرانی و ذاکری، ۱۳۸۸). با این مفهوم، سودهای تقسیمی نه تنها علامتی برای قابلیت سودآوری آینده بشمار می‌رود؛ بلکه علامتی برای کیفیت سود (سود با درجه کمی از دستکاری) است. همچنین، سود تقسیمی یک شیوه مؤثر نظارت مدیریتی است. انتظار می‌رود که مدیران به منظور حفاظت از خود، کمتر دچار

و سوسه دستکاری سود شوند. از طرف دیگر، با پرداخت مرتب سود و یا تغییرات مثبت آن، سرمایه‌گذاران به کیفیت سودهای گزارش شده (با فرض ثابت بودن سایر موارد) پی خواهند برد (علوی طبری و همکاران، ۱۳۸۸).

در این تحقیق به بررسی محتوای اطلاعاتی سود تقسیمی در رابطه با کیفیت سود پرداخته شده است. این پژوهش بر وضعیت و گرایش پرداخت سود نقدی از سوی شرکت‌ها متمرکز شده و این موضوع که سود تقسیمی بیانگر کیفیت سود است را بررسی می‌کند. متغیرهایی که در این تحقیق برای اندازه‌گیری کیفیت سود استفاده شده است شامل اقلام تعهدی اختیاری، شفافیت سود، مربوط بودن سود، محافظه کارانه بودن سود و پایداری سود و همچنین امتیاز کلی کیفیت سود شرکت t در سال t است.

با وجود آن که چندین تحقیق در حوزه کیفیت سود و سود تقسیمی در ایران انجام شده است با این وجود تحقیق حاضر در مقایسه با سایر تحقیقات مشابه انجام شده در این زمینه دارای چند ویژگی بارز است: نخست، از مجموعه معیارهای کاملی برای سنجش ابعاد کیفیت سود استفاده شده است. دوم، از بعد روش‌شناسی پژوهش نیز، ساختار کاملی (از جمله متغیرها کنترلی) به منظور آزمون فرضیه‌های تحقیق طراحی و به کار گرفته شده است. سوم، آزمون‌های تحلیل حساسیت و سایر آزمون‌های اضافی، بینش ما در خصوص رابطه بین کیفیت سود و سیاست تقسیم سود شرکت‌ها را افزایش می‌دهد. به ویژه آن که بخش عمده‌ای از موضوعات بررسی شده در تحقیق پیش‌رو، در سایر تحقیقات مشابه داخلی مورد توجه قرار نگرفته است.

مبانی نظری و ادبیات تحقیق

در پایان هر سال مالی، در صدی از سود گزارش شده توسط شرکت‌ها بین سهامداران تقسیم می‌شود. این که چه مقدار از سود قابل تقسیم است و به چه شکل تقسیم خواهد شد؛ موضوعی است که برای سهامداران حائز اهمیت است. در واقع سیاست تقسیم سود عامل مهمی در تصمیم‌گیری سهامداران بالقوه و فعلی می‌باشد و سهامداران به دنبال راهی برای پیش‌بینی سیاست‌های تقسیم سود و عوامل تأثیرگذار بر آن هستند.

در ادبیات مالی دو فرضیه محتوای اطلاعاتی (پیام‌رسانی) سود نقدی و تئوری نمایندگی مورد آزمون تجربی قرار گرفته و تحقیقات زیادی را به خود اختصاص داده است. فرضیه محتوای اطلاعاتی سود بیان می‌دارد؛ سود سهام نقدی حاوی اطلاعاتی درباره چشم‌انداز آتی سودهای شرکت است. مدیران شرکت‌ها تمایلی به افزایش سود سهام نقدی ندارند؛ مگر باور آن‌ها بر این باور باشد که می‌توانند سطح جدید سود سهام نقدی را در آینده حفظ کنند. بنابراین توزیع منظم سود سهام نقدی از پایداری سودهای آتی خبر می‌دهد و فرض می‌شود سود سهام نقدی حاوی اطلاعاتی درباره کیفیت سود است. بر این اساس بعید به نظر می‌رسد شرکت‌هایی که کیفیت سود آن‌ها سؤال‌برانگیز است بتوانند از سیاست پرداخت منظم سود سهام نقدی حمایت کنند (تهرانی و ذاکری، ۱۳۸۸). همچنین سود سهام نقدی حاوی اطلاعاتی درباره تغییرات سودهای آتی است. وقتی سود سهام نقدی تغییر می‌کند نشان از تغییر سودهای آتی دارد. وقتی شرکت‌ها پرداخت سود سهام نقدی را تعهد می‌کنند؛ به ویژه وقتی این سود محتوای اقتصادی داشته باشد به سرمایه‌گذاران کمک می‌کنند که درباره کیفیت سودهای گزارش شده متقاعد شوند؛ بنابراین حتی اگر تغییر سود نقدی به طور قابل‌اتکایی در رابطه با تغییرات سودهای آتی محتوای اطلاعاتی نداشته باشد؛ به سرمایه‌گذاران کمک می‌کنند تا متقاعد شوند که سود گزارش شده در دوره‌های آتی حفظ خواهد شد (کردستانی، ۱۳۸۳).

مقوله تقسیم سود، از منظر تئوری نمایندگی نیز قابل بحث است. مفاهیم ضمنی مستتر در رابطه نمایندگی بیانگر این است که منافع و علایق شخصی نمایندگان الزاماً با منافع شخصی مالکان همسویی ندارد. بنابراین می‌توان ادعا کرد که فعالیت‌ها و اقدامات مدیران لزوماً موجب به حداکثر رساندن ثروت و رفاه مالکان نمی‌شود. در همین راستا، در مدل نمایندگی از خط مشی تقسیم سود به عنوان ابزاری برای هم جهت ساختن منافع مدیران و سهامداران استفاده می‌شود. چرا که با پرداخت سود نقدی به سهامداران، از یک سو جریان‌های نقدی آزاد و امکان سرمایه‌گذاری در پروژه‌های سرمایه‌گذاری غیر بهینه کاهش می‌یابد؛ و از سوی دیگر مدیران را در معرض نظارت مکرر بازار سرمایه قرار می‌دهد. از این رو تقسیم سود به عنوان یکی از ساز و کارهای تقلیل تعارضات نمایندگی، قابل استفاده است (النجار و حسینی، ۲۰۰۹). در واقع پرداخت درصد قابل توجهی از سود یکی از مکانیزم‌های کنترلی سرمایه‌گذاران جهت تعدیل تضاد منافع است؛ زیرا سود سهام نقدی:

- ۱- مدیریت را وادار می‌سازد تا برای پرداخت سود به اندازه کافی وجه نقد ایجاد نماید.
  - ۲- می‌تواند مدیریت را وادار نماید تا برای تأمین مالی پروژه‌های خود به بازار سرمایه مراجعه نماید و اطلاعات بیشتری را در اختیار بازار سرمایه قرار دهد (جهانخانی و قربانی، ۱۳۸۴).
- بنابراین بر اساس تئوری نمایندگی سود تقسیمی نقشی کاهنده در هزینه‌های تضاد منافع میان مدیران و سهامداران ایفا می‌کند (ین و میائو، ۲۰۱۱) و بر این اساس، انتظار بر بالا بودن کیفیت سود شرکت است.

پیشینه تحقیق

کو (۲۰۱۳) نشان داد که تقسیم سود مشمول مالیات از محتوای اطلاعاتی برخوردار است اما تقسیم سودهایی که مشمول مالیات نیستند اثری بر ضریب واکنش سودهای آتی ندارند. کسکی و هنلان (۲۰۱۳) نشان دادند که شرکت‌های متهم به تقلب، نسبت به سایر شرکت‌ها، سود کمتری پرداخت می‌کنند. همچنین این شرکت‌ها اغلب در سال‌های تقلب نسبت به سال‌های قبل از آن سود کمتری پرداخت می‌کنند. ین و میائو (۲۰۱۱) به شواهدی دست یافتند که ارتباط مستقیم بین وضعیت پرداخت سود تقسیمی و کیفیت سود را تأیید می‌نماید. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد در شرکت‌هایی که سود تقسیم می‌کنند، از ارقام تعهدی اختیاری کمتری استفاده می‌شود، جریان‌های نقدی آن‌ها نوسان کمتری دارد و سود گزارش شده، از ارزش مربوط بودن بالاتری برخوردار است. همچنین این ارتباط مثبت بین وضعیت پرداخت سود تقسیمی و کیفیت سود برای شرکت‌هایی که سود بیشتری پرداخت می‌کنند قوی تر و برای شرکت‌هایی که سود کمتری پرداخت می‌کنند ضعیف تر است.

فارین‌ها و موریرا (۲۰۰۷) نشان دادند شرکت‌های با کیفیت سود بالاتر که از منظر پایداری و ارقام تعهدی اختیاری اندازه‌گیری شده‌است، تمایل بیشتری به پرداخت سود تقسیمی و افزایش مبالغ سود تقسیمی دارند. همچنین، شرکت‌های با مدیریت سود کمتر، سیاست‌های تقسیم سود دست و دل‌بازانه‌تری دارند. اسکینز و سولتس (۲۰۱۱) در آزمون قابلیت اطلاع دهندگی سود تقسیمی به این نتیجه رسید که سود گزارش شده در شرکت‌های پرداخت کنند سود تقسیمی از پایداری بیشتری در دوره‌های آتی برخوردار است، همچنین این اثر در شرکت‌های بزرگ‌تر و شرکت‌هایی که مبالغ بالاتری را به عنوان سود تقسیمی پرداخت می‌کنند، بیشتر نمایان است.

علوی طبری و همکاران (۱۳۸۸) رابطه کیفیت سود و سود تقسیمی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران را بررسی کردند. در این تحقیق برای اندازه‌گیری کیفیت سود، از چهار معیار ارقام تعهدی، وجود ارقام استثنائی، تجدید ارائه صورت سود و زیان و همبستگی پیرسون بین درآمد عملیاتی جاری و آتی استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد به استثنای معیار تجدید ارائه صورت سود و زیان، شرکت‌هایی که کیفیت سود بالاتر دارند سود تقسیمی را در زمان مقرر پرداخت نمی‌کنند؛ با معیار وجود ارقام استثنائی، شرکت‌هایی که فاقد ارقام استثنائی هستند؛ کیفیت سود بالاتری دارند و سود تقسیمی بیشتری پرداخت می‌کنند و برعکس، هیچ کدام از چهار معیار کیفیت سود با تغییرات سود تقسیمی رابطه معنادار ندارند.

تهرانی و ذاکری (۱۳۸۸) در تحقیق خود به بررسی رابطه بین کیفیت سود و سود تقسیمی پرداختند. در این تحقیق کیفیت سود به عنوان پایداری سود تعریف شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد شرکت‌هایی که سود پرداخت می‌کنند از پایداری سود بیشتری در دوره‌های آتی برخوردارند و همچنین این اثر برای شرکت‌های با نسبت توزیع بالاتر، بیشتر مشخص می‌گردد. بدین ترتیب سود تقسیمی حاوی اطلاعاتی درباره کیفیت سودهای گزارش شده می‌باشد.

عامری (۱۳۸۶) در تحقیقی، سیاست تقسیم سود شرکت‌ها را باهدف بررسی روند نسبت تقسیم سود، روند نسبت تقسیم به تفکیک صنایع مختلف و رابطه نسبت تقسیم سود با اندازه شرکت مورد آزمون قرار داد. نتایج نشان می‌دهد شرکت‌های بزرگ‌تر سود بیشتری تقسیم می‌کنند. در مورد آزمون رابطه بین کیفیت سود و تقسیم سود، وی نتیجه گرفت که هر چه کیفیت سود بالاتر، ارقام تعهدی کمتر و جریان‌های نقد بالاتر باشد؛ نسبت تقسیم سود هم بیشتر است.

فرضیه‌های تحقیق

به منظور بررسی تأثیر وضعیت تقسیم سود شرکت‌ها بر معیارهای کیفیت سود، بر اساس مبانی نظری تحقیق، دو فرضیه اصلی و برای هر فرضیه اصلی، پنج فرضیه فرعی تدوین شده که به صورت زیر بیان می‌شوند.

فرضیه اصلی ۱: شرکت‌هایی که در طی دوره سود تقسیم کرده‌اند؛ در مقایسه با سایر شرکت‌ها دارای کیفیت سود بالاتری هستند.

فرضیه فرعی ۱-۱: شرکت‌هایی که در طی دوره سود تقسیم کرده‌اند؛ در مقایسه با سایر شرکت‌ها، از ارقام تعهدی کمتری استفاده می‌کنند.

فرضیه فرعی ۱-۲: شرکت‌هایی که در طی دوره سود تقسیم کرده‌اند؛ در مقایسه با سایر شرکت‌ها، از شفافیت سود بالاتری برخوردارند.

فرضیه فرعی ۱-۳: شرکت‌هایی که در طی دوره سود تقسیم کرده‌اند؛ در مقایسه با سایر شرکت‌ها، از سود مربوط تری برخوردارند.

فرضیه فرعی ۱-۴: شرکت‌هایی که در طی دوره سود تقسیم کرده‌اند؛ در مقایسه با سایر شرکت‌ها، از محافظه کاری بالاتری در سود خود برخوردارند.

فرضیه فرعی ۱-۵: شرکت‌هایی که در طی دوره سود تقسیم کرده‌اند؛ در مقایسه با سایر شرکت‌ها، از سود پایدارتری برخوردارند.

فرضیه اصلی ۲: سطح بالاتر سود تقسیمی با کیفیت بالاتر سود همراه است.

فرضیه فرعی ۲-۱: سطح بالاتر سود تقسیمی با ارقام تعهدی کمتری همراه است.

فرضیه فرعی ۲-۲: سطح بالاتر سود تقسیمی با شفافیت بالاتر سود همراه است.

فرضیه فرعی ۲-۳: سطح بالاتر سود تقسیمی با سود مربوط تری همراه است.

فرضیه فرعی ۲-۴: سطح بالاتر سود تقسیمی با محافظه کاری بالاتری در سود همراه است.

فرضیه فرعی ۲-۵: سطح بالاتر سود تقسیمی با پایداری بالاتر سود همراه است.

مدل مورد استفاده برای آزمون فرضیه‌ها و متغیرهای تحقیق

در این تحقیق به منظور بررسی تأثیر وضعیت تقسیم سود شرکت‌ها بر معیارهای کیفیت سود از رابطه کلی (۱) استفاده شده است:

مدل (۱)

$$EQ_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 DIV_{i,t} + \beta_2 SIZE_{i,t} + \beta_3 BTM_{i,t} + \beta_4 GROWTH_{i,t} + \beta_5 ROA_{i,t} + \beta_6 LOSS_{i,t} + \beta_7 AGE_{i,t} + \beta_8 RE_{i,t} + \beta_9 FIN_{i,t} + \beta_{10} LEV_{i,t} + \beta_{11} OWNER_{i,t} + \beta_{12} OC_{i,t} + \beta_{13} N\_SIC_{i,t} + \beta_{14} CAPITAL_{i,t} + \beta_{15} H\_INDEX_{i,t} + \beta_{16} CFO\_STD_{i,t} + \epsilon_{i,t}$$

همچنین، به منظور بررسی تأثیر سطح سود تقسیمی بر معیارهای کیفیت سود از رابطه (۲) استفاده شده است:

مدل (۲)

$$EQ_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 BDIV_{i,t} + \beta_2 SIZE_{i,t} + \beta_3 BTM_{i,t} + \beta_4 GROWTH_{i,t} + \beta_5 ROA_{i,t} + \beta_6 LOSS_{i,t} + \beta_7 AGE_{i,t} + \beta_8 RE_{i,t} + \beta_9 FIN_{i,t} + \beta_{10} LEV_{i,t} + \beta_{11} OWNER_{i,t} + \beta_{12} OC_{i,t} + \beta_{13} N\_SIC_{i,t} + \beta_{14} CAPITAL_{i,t} + \beta_{15} H\_INDEX_{i,t} + \beta_{16} CFO\_STD_{i,t} + \epsilon_{i,t}$$

نگاره (۱) متغیرهای تحقیق و نحوه اندازه‌گیری آن‌ها را نشان می‌دهد.

نگاره (۱): متغیرهای تحقیق و نحوه اندازه‌گیری آنها

علاقت اختصاری	عنوان	نحوه اندازه‌گیری
متغیرهای وابسته		
DA	اقلام تعهدی اختیاری	از مدل تعدیل شده جونز توسط کوتاری و همکاران (۲۰۰۵) برای تفکیک کل اقلام تعهدی سود به دو جزء اختیاری و غیر اختیاری استفاده شده است.
Trans	شفافیت سود	شفافیت سود از طریق مدل بارس و همکاران (۲۰۱۳) اندازه‌گیری شده است. این مدل شفافیت را تغییر هم‌زمان سود و تغییرات سود با بازده سهام معرفی می‌کند.
Relevance	مربوط بودن سود	مربوط بودن سود مطابق با تحقیق فرانسیس و همکاران (۲۰۰۴) اندازه‌گیری شده است. مربوط بودن توان توضیحی تغییرات بازده سهام توسط سود حسابداری را نشان می‌دهد (کردستانی و مجدی، ۱۳۸۶).
Conservatism	محافظه کارانه بودن سود	این ویژگی کیفی سود به تبعیت از تحقیق فرانسیس و همکاران (۲۰۰۴) و باسو (۱۹۹۷) برآورد شده و معادل نسبت ضریب بازده‌های منفی بر ضریب بازده‌های مثبت سهام در نظر گرفته شده است.

بررسی رابطه بین تقسیم سود و کیفیت سود شرکت‌های...

نحوه اندازه‌گیری	عنوان	علامت اختصاری
در تحقیق حاضر از معادله معرفی‌شده توسط فرانسیس و همکارانش (۲۰۰۴) جهت محاسبه پایداری سود استفاده شده است.	پایداری سود	Persist
امتیاز کلی کیفیت سود مطابق با تحقیق بیدل و هیلاری (۲۰۰۶) محاسبه شده و شامل تمامی معیارهای نامبرده شده است. برای محاسبه این متغیر، به ازای هر یک از پنج بعد کیفیت سود، متغیری دو ارزشی تعریف شده است و شرکت‌ها بر اساس مطلوب یا نامطلوب بودن مقدار هر یک ابعاد کیفیت سود خود در هر سال، امتیاز یک یا صفر را برای آن کیفیت دریافت خواهند کرد. برای مثال شرکت‌ها در سال ۱۳۸۰ بر اساس مقدار شفافیت سود مرتب می‌شوند، شرکت‌هایی که شفافیت سود آن‌ها بالاتر از میانه قرار دارد امتیاز یک و آنهایی که پایین‌تر از میانه قرار دارند، امتیاز صفر می‌گیرند. این عمل برای چهار معیار دیگر کیفیت سود شرکت‌ها در سال ۱۳۸۰ تکرار خواهد شد. به این ترتیب، یک شرکت در سال ۱۳۸۰ برای هر یک از پنج معیار کیفیت سود، امتیاز صفر یا یک خواهد داشت. مجموع این امتیازها، نشان دهنده امتیاز کلی کیفیت سود شرکت در سال ۱۳۸۰ خواهد بود که حداکثر ۵ و حداقل صفر است.	امتیاز کلی کیفیت سود	EQ
متغیرهای مستقل		
متغیر مجازی است. در صورتی که شرکت سود توزیع کرده باشد برابر با یک و در غیر این صورت برابر با صفر است.	تقسیم سود	DIV
متغیر مجازی است. چنانچه نسبت توزیع سود شرکت بیشتر از ۲۵٪ باشد این متغیر برابر است با یک و در غیر این صورت برابر با صفر است.	نسبت تقسیم سود	BDIV
متغیرهای کنترلی		
لگاریتم طبیعی فروش شرکت.	اندازه شرکت	SIZE
معادل نسبت ارزش دفتری سهام به ارزش بازار سهام شرکت.	ارزش دفتری به بازار	BTM
درصد تغییر در فروش برای سال t نسبت به سال $t-1$	رشد فروش شرکت	GROWTH
تقسیم سود عملیاتی بر میانگین کل دارایی‌ها.	بازده دارایی‌ها	ROA
در صورتی که شرکت زیان ده باشد؛ معادل یک و در غیر این صورت، معادل صفر در نظر گرفته می‌شود.	سودآوری یا زیان دهی	LOSS

عنوان	نحوه اندازه گیری	علامت اختصاری
سن شرکت	لگاریتم طبیعی تعداد ماه‌های فعالیت شرکت از زمان ورود به بورس.	AGE
نسبت سود انباشته به کل دارایی	نسبت سود انباشته به کل دارایی‌های شرکت.	RE
تأمین مالی خارجی	در صورتی که شرکت در طول سال تأمین مالی خارجی (بدهی یا سهام منتشره جدید) داشته باشد و میزان آن ۲۰٪ یا بیشتر از میزان (بدهی یا سرمایه) موجود باشد برابر با یک و در غیر این صورت برابر با صفر است.	FIN
اهرم مالی	نسبت کل بدهی‌ها به کل دارایی‌های شرکت.	LEV
تنوع مالکیت	لگاریتم تعداد سهامداران عمده شرکت.	OWNER
چرخه عملیاتی	لگاریتم چرخه عملیاتی شرکت.	OC
پیچیدگی عملیات	اگر شرکت صورت‌های مالی تلفیقی ارائه کند برابر با یک و در غیر این صورت برابر با صفر است.	N_SIC
شدت سرمایه	تقسیم خالص اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات بر مجموع دارایی‌های شرکت.	CAPITAL
شاخص هرفیندال-هیرشمن	این شاخص از اطلاعات تمام بنگاه‌های صنعت استفاده می‌نماید این شاخص از طریق مجموع مربع نسبت فروش شرکت به کل فروش شرکت‌های فعال در آن صنعت محاسبه می‌شود (احمدیان، ۱۳۸۴، ص ۵۹).	H_INDEX
انحراف معیار جریان نقد عملیاتی	انحراف معیار جریان نقد عملیاتی طی دوره پنج ساله تقسیم بر مجموع دارایی‌ها.	CFO_STD

جامعه آماری و نمونه تحقیق

جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با در نظر گرفتن ویژگی‌های زیر می‌باشد:

۱. محاسبه متغیرهای تحقیق حداقل برای سه سال متوالی و پنج دوره در طول بازه تحقیق امکان پذیر باشد.

۲. دوره مالی شرکت‌های نمونه مورد نظر منتهی به ۲۹ اسفندماه هر سال باشد.

۳. شرکت‌های مورد نمونه سال مالی خود را طی دوره تحقیق تغییر نداده باشند.

بررسی رابطه بین تقسیم سود و کیفیت سود شرکت‌های...

۴. شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری، هلدینگ، بانک‌ها، نهادهای پولی و بیمه از نمونه مستثنی می‌گردد.

۵. وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه نداشته باشد.

با توجه به معیارهای پیش گفته و محدودیت‌های موجود از ۵۴۵ شرکت موجود در جامعه آماری اولیه، ۲۴۷ شرکت (بالغ بر ۲۳۵۰ مشاهده شرکت-سال) به عنوان نمونه نهایی انتخاب گردید. نمونه انتخاب شده در این تحقیق شامل داده‌های ترکیبی (تابلویی) نامتوازن دوره‌های (۱۳۸۱-۱۳۹۰) است؛ که بیش از نیمی از شرکت‌های بورسی در پایان سال ۱۳۹۰ را در بر می‌گیرد. همچنین از آنجا که در این تحقیق به اطلاعات مالی دوره آتی نیاز بود؛ سال مالی ۱۳۹۱ در دوره زمانی فوق منظور نشد؛ زیرا اطلاعات سال مالی ۱۳۹۲ در دسترس نبود.

نگاره (۲): انتخاب نمونه

شرکت	نحوه انتخاب نمونه
۵۴۵	کل شرکت‌ها
(۱۰۱)	شرکت‌هایی که دوره مالی آن‌ها ۲۹ اسفند نیست
(۲۷)	شرکت‌هایی که سال مالی خود را در طی سال‌های ۸۱ تا ۹۰ تغییر داده‌اند
(۱۰۱)	شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری، هلدینگ، بانک‌ها، نهادهای پولی و بیمه
(۶۹)	شرکت‌هایی که محاسبه متغیرهای تحقیق حداقل برای سه سال متوالی و پنج دوره در طول بازه تحقیق امکان‌پذیر نبوده است
۲۴۷	شرکت‌های باقیمانده

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها

این تحقیق مطالعه‌ای کاربردی با تأکید بر روابط همبستگی و تحلیلی می‌باشد. داده‌های تحقیق از طریق صورت‌های مالی شرکت‌ها و سایت رسمی سازمان بورس جمع‌آوری گردیده و پس از انجام پردازش‌ها اولیه در نرم‌افزار Excel، به وسیله نرم‌افزارهای آماری Eviews و SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. مدل آماری به کار گرفته شده در این تحقیق مدل رگرسیون چند متغیره می‌باشد. همچنین، برای انتخاب بین روش‌های داده‌های یکپارچه^۱ و پانل^۲ از آزمون چاو (F مقید) استفاده می‌شود. در صورت انتخاب روش پانل آزمون هاسمن^۳ جهت انتخاب از بین روش‌های اثرات ثابت^۴ و اثرات تصادفی^۵ انجام می‌شود. در داده‌های سری زمانی

و ترکیبی شرط لازم برای آزمون داده‌ها، پایا بودن متغیرهای تحقیق است و از آنجا که مدل رگرسیونی مورد استفاده در این تحقیق با استفاده از داده‌های ترکیبی برآورد شده است؛ لذا در ابتدا برای اطمینان از صحت نتایج حاصل در مراحل بعد، پایایی متغیرهای رگرسیون با استفاده از آزمون‌های لوین، لین و چو آزمون شد. برای تمام متغیرهای پژوهش این آماره کمتر از ۰.۵٪ است که نشان‌دهنده پایا بودن متغیرهای پژوهش در طول دوره بررسی است.

در این پژوهش برای بررسی وجود مشکل ناهمسانی واریانس از آزمون وایت استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون نشان می‌دهد که در برخی مدل‌های رگرسیون پژوهش مشکل ناهمسانی واریانس وجود دارد. بنابراین تخمین نهایی این مدل‌ها با استفاده از تصحیح وایت صورت می‌گیرد تا فرض همسانی واریانس‌ها در تحلیل رگرسیون برقرار بماند. همچنین در این تحقیق از آماره‌ی دوربین^۰ واتسون^۶ برای کنترل عدم خود همبستگی بین مقادیر باقیمانده استفاده شده است. چنانچه این آماره در بازه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار گیرد؛ عدم خود همبستگی بین باقیمانده‌ها پذیرفته می‌شود (گجراتی، ۱۳۷۸).

یافته‌های تحقیق

آماره‌های توصیفی فرضیه اول

آماره‌های توصیفی متغیرهای مورد آزمون در دو جامعه شرکت‌های توزیع کننده و عدم توزیع کننده سود در نگاره (۳) ارائه شده است که بیانگر پارامترهای توصیفی برای هر متغیر به صورت مجزا است. بر اساس نتایج به عمل آمده، معیارهای کیفیت سود، در شرکت‌های پرداخت کننده سود نسبت به شرکت‌هایی که سود توزیع نمی‌کنند دارای ارزش میانگین و میانه بالاتری هستند و با توجه به آزمون مقایسه میانگین که نشان‌دهنده معنادار بودن اختلاف بین میانگین‌ها است؛ می‌توان چنین بیان کرد که کیفیت سود در شرکت‌های توزیع کننده سود نسبت به شرکت‌هایی که سود توزیع نمی‌کنند بالاتر است.

بررسی رابطه بین تقسیم سود و کیفیت سود شرکت‌های...

نگاره (۳): آمار توصیفی متغیرها در سطح پرداخت و عدم پرداخت سود تقسیمی

وضعیت توزیع سود	پرداخت سود تقسیمی		عدم پرداخت سود تقسیمی		آزمون مقایسه میانگین و میانه	
	میانگین	میانه	انحراف معیار	تفاوت میانگین	تفاوت میانگین	تفاوت میانگین
DA	-۰/۱۲۴	-۰/۰۷۴	۰/۲۹۶	-۰/۱۸۵	-	۰/۰۱۰**
Trans	۰/۷۷۷	۰/۷۰۸	۱/۱۲۰	۰/۱۸۵	۰/۰۸۱	۰/۶۲۷**
Relevance	۰/۵۷۶	۰/۵۷۵	۰/۴۶۸	۰/۳۲۲	۰/۲۱۲	۰/۳۶۳**
Conservatism	۱/۳۶۳	۱	۳/۶۴۸	۰/۵۷۰	۱	۰/۶۹۳**
Persist	۰/۴۳۷	۰/۳۲۶	۲/۴۷۶	۰/۰۱۷	۰/۲۱۲	۰/۱۱۴**
متغیرهای کنترلی	میانگین	میانه	انحراف معیار	میانگین	میانه	تفاوت میانگین
SIZE	۵/۴۵۸	۷۵/۴۲	۸۰/۹۷	۲۵/۰	۴/۹۹۶	۰/۴۳۰**
BTM	۳۰/۶۹	۱۰/۵۴	۰/۹۶۹	۰/۳۱۱	۹۰/۲۵	۰/۲۸۲**
GROWTH	۸۰۰/۱	۱۰/۱۵	۸۰/۳۴	۷۰/۲۳	۲۰/۱۸	-۰/۰۳۱
ROA	۳۰/۱۰	۷۰/۰۹۴	۸۰/۱۴	-۰/۰۱۹	۰/۰۱۰۶	۰/۰۸۴**
LOSS	۵۰/۱۲	۰	۱۰/۳۳	۵۰/۴۲	۰	۰/۳۰۰**
AGE	۴۲/۰	۲/۱۰۸	۰/۴۲۳	۲/۰۳۰	۲/۰۹۹	۰/۰۰۹
RE	۳۰/۰۵	۶۰/۰۷۵	۰/۳۲۲	-۰/۳۵۱	-	۰/۱۶۲**
FIN	۰/۲۹۴	۰	۶۰/۴۵	۰/۲۷۴	۰	۰/۰۲۰
LEV	۰/۶۷۵	۹۰/۶۶	۲۰/۲۲	۰/۹۱۴	۵۰/۸۷	-۰/۲۰۶**
OWNER	۰/۵۳۵	۰/۶۰۲	۲۰/۲۳	۰/۳۹۵	۰/۳۸۹	۰/۲۱۳**
OC	۴۰۸۲/	۳۹۴۲/	۵۰۴۰/	۴۷۹۲/	۴۲۱۲/	-۰/۰۲۷**
N_SIC	۰/۲۳۹	۰	۷۰/۴۲	۱۰/۲۸	۰	-۰/۰۴۱
CAPITAL	۱۰/۲۸	۸۰/۲۲	۰/۴۱۲	۲۷۱۰/	۱۹۹۰/	۰/۰۲۹
H_INDEX	۰/۲۴۲	۷۰/۱۶	-۰/۲۱۲	۰/۲۳۲	۰/۱۷۳	-۰/۰۰۶
CFO_STD	۲۰/۰۸	۶۰/۰۶	۶۱۰/۰	۰/۱۱۰	۷۰/۰۷	-۰/۰۱۱*

**،* به ترتیب در سطح خطای ۵٪ و ۱۰٪ معنادار

نتایج آزمون فرضیه اصلی یک

نتایج حاصل از برآورد مدل (۱) تحقیق در نگاره (۴) ارائه شده است.

با بررسی مدل کلی رگرسیون با توجه به آماره F و معناداری آن در نگاره (۴) مشاهده می‌شود که مدل کلی رگرسیون در حالت کلی برای تمامی فرضیه‌ها معنادار است. همچنین با توجه به

فصلنامه پژوهش حسابداری، سال سوم، شماره ۱۱، زمستان ۱۳۹۲

معناداری آزمون t ضریب متغیر مستقل 1 در مدل رگرسیون در سطح خطای ۵٪ برای تمامی فرضیه‌ها معنادار است. بنابراین رابطه معنی‌داری بین این متغیرها و متغیر وابسته وجود دارد و طبق پیش‌بینی این ضریب مثبت می‌باشد و می‌توان چنین تفسیر کرد که شرکت‌های توزیع‌کننده سود در حالت کلی با در نظر گرفتن تمامی معیارها و همچنین هر یک از معیارهای اقلام تعهدی اختیاری، شفافیت سود، مربوط بودن سود، محافظه‌کارانه بودن سود و پایداری سود، دارای کیفیت سود بالاتری هستند و بدین ترتیب فرضیه اصلی یک و فرضیه‌های فرعی آن در سطح خطای ۵٪ مورد تأیید است. آماره دورین واتسون نیز در تمامی این فرضیه‌ها حاکی از عدم وجود همبستگی در اجزای باقیمانده مدل است.

نگاره (۴): نتایج آزمون فرضیه اصلی یک

متغیر	مقدار	اقلام تعهدی اختیاری	شفافیت	ارزش مربوط بودن	محافظه‌کاری	قابلیت پیش‌بینی	امتیاز کیفیت سود
DIV	-/+	۰/۷۲۳۳ ^{۰۰}	۰/۴۷۶۹ ^{۰۰}	۰/۱۰۰۶	۹/۸۰۰۷	۰/۳۷۷۸	۰/۰۰۹۱
		(-۴/۷۱۵۵)	(۲/۱۶۰۰)	(۰/۳۶۴۴)	(۰/۳۸۱۱)	(۱/۲۹۶۲)	(۰/۰۱۱۴)
SIZE	+	۰/۱۵۵۱ ^{۰۰}	۰/۱۷۰۹ ^{۰۰}	۰/۳۶۳۰ ^{۰۰}	۱۱/۳۳۷۳ ^{۰۰}	۰/۱۵۲۴ ^{۰۰}	۰/۴۸۶۶ ^{۰۰}
		(۴/۱۴۷۹)	(۱/۹۸۳۵)	(۲/۶۹۵۹)	(۲/۶۶۰۱)	(۲/۰۳۸۰)	(۲/۱۱۸۰)
BTM	+	۰/۰۲۱۱ ^۰	۰/۰۰۳۴ ^{۰۰}	۰/۰۰۷۶ ^۰	-۱/۳۳۸۶	۰/۰۲۶۶ ^{۰۰}	۰/۰۴۳۶
		(۱/۸۷۹۵)	(۲/۱۰۲۰)	(۱/۷۱۱۰)	(-۰/۹۶۵۸)	(۳/۱۱۲۱)	(۱/۶۲۳۵)
GROWTH	-	۰/۰۲۳۵	۰/۱۴۶۹	۰/۰۰۰۵	-۰/۵۴۰۸ ^{۰۰}	۰/۰۶۵۳	۰/۰۷۹۹
		(۱/۴۷۶۸)	(۱/۵۷۵۰)	(۰/۰۱۱۵)	(-۲/۳۰۰۳)	(۱/۴۱۵۱)	(۰/۶۲۸۳)
ROA	-/+	-۰/۰۷۶۲	-۰/۰۵۵۹	۰/۰۵۳۵	۱۷/۰۵۸۳	۰/۸۲۵۵ ^{۰۰}	۰/۷۳۹۸
		(-۰/۷۹۸۶)	(-۰/۴۱۳۴)	(۰/۴۱۶۰)	(۱/۲۷۳۹)	(۳/۷۵۸۶)	(۱/۶۱۸۲)
LOSS	-/+	۰/۰۸۸۴ ^{۰۰}	-۰/۰۵۳۶	۰/۰۲۹۸	-۱۲/۰۸۱۰ ^۰	۰/۱۰۹۸ ^{۰۰}	۰/۲۲۳۲
		(۲/۳۴۱۱)	(-۰/۸۸۱۰)	(۰/۵۸۵۹)	(-۱/۷۹۸۴)	(۲/۵۶۱۷)	(۱/۳۱۶۴)
AGE	+	۰/۰۲۳۳	-۰/۰۹۳۳	-۰/۰۵۷۲	-۱۰/۲۶۵۱	-۰/۰۰۸۷	۰/۴۶۴۰ ^{۰۰}
		(۰/۹۲۱۱)	(-۱/۴۲۷۹)	(-۰/۹۸۱۱)	(-۱/۵۱۴۵)	(-۰/۵۸۲۹)	(۳/۱۶۲۱)
RE	+	-۰/۰۲۷۸	-۰/۰۶۳۴	-۰/۰۶۴۱	-۴/۵۷۳۷	-۰/۱۷۷۹	-۰/۱۳۷۱
		(-۰/۶۱۲۲)	(-۰/۸۵۰۵)	(-۰/۸۱۹۴)	(-۱/۳۸۱۲)	(-۱/۶۳۱۹)	(-۰/۵۳۸۳)

بررسی رابطه بین تقسیم سود و کیفیت سود شرکت‌های...

مؤشر	تقسیم سود	اقدام تعهدی اختیاری	شفافیت	ارزش مربوط بودن	محافظة کاری	قابلیت پیش‌بینی	امتیاز کیفیت سود
FIN	-/+	-۰/۰۱۰۵	۰/۰۶۵۱ °	۰/۰۲۷۸	۰/۹۷۵۸	-۰/۰۱۰۰	-۰/۰۴۹۰
		(-۰/۶۰۰۰)	(۱/۸۹۷۳)	(۱/۲۸۳۴)	(۰/۵۸۳۰)	(-۰/۴۴۳۲)	(-۰/۶۲۴۴)
LEV	-/+	-۰/۰۱۰۰ °°	-۰/۰۰۸۱ °	۰/۰۱۰۲ °	۱/۰۹۷۶ °°	-۰/۰۰۴۶	۰/۰۲۳۹
		(-۲/۲۹۹۷)	(-۱/۹۲۴۸)	(۱/۷۸۹۱)	(۳/۳۰۴۸)	(-۰/۶۸۸۷)	(۱/۳۲۴۷)
OWNER	+	-۰/۰۳۰۷	-۰/۰۱۷۲	-۰/۰۶۱۲	۱۰/۴۶۷۲ °	-۰/۰۹۱۷	-۰/۱۹۶۳
		(-۰/۷۶۴۳)	(-۰/۲۲۳۷)	(-۱/۰۷۱۱)	(۱/۸۲۸۳)	(-۰/۹۸۵۰)	(-۱/۲۶۶۹)
OC	-	۰/۰۴۰۲	۰/۰۸۳۶	-۰/۰۰۰۸ °	-۳/۲۳۶۳	-۰/۰۲۳۶	۰/۳۰۷۷
		(۱/۲۸۲۲)	(۱/۰۵۲۲)	(-۰/۰۱۲۷)	(-۰/۴۷۵۴)	(-۰/۱۷۷۸)	(۱/۰۵۹۲)
N_SIC	-	-۰/۰۰۸۴	۰/۰۱۹۲	۰/۰۲۹۶	۱/۸۲۳۸	-۰/۰۳۶۳	۰/۰۴۲۸
		(-۰/۳۳۵۹)	(۰/۴۹۵۳)	(۱/۰۸۶۷)	(۰/۸۳۱۳)	(-۰/۸۷۹۰)	(۰/۳۲۰۹)
CAPITAL	+	-۰/۰۲۲۰	۰/۰۰۸۴ °°	۰/۰۴۹۱ °	۳/۲۵۸۱ °	-۰/۰۶۲۱	۰/۰۷۴۵ °
		(-۰/۳۴۸۴)	(۲/۵۷۲۰)	(۱/۸۳۰۲)	(۱/۸۷۹۱)	(-۱/۰۰۳۸)	(۱/۶۹۸۴)
H_INDEX	-	۰/۰۱۷۲	-۰/۰۱۷۸ °°	۰/۰۴۲۹	۵/۰۴۶۲	-۰/۰۱۶۹ °°	۰/۵۲۴۵
		(۰/۲۸۵۷)	(-۲/۸۰۲۷)	(۱/۱۸۹۲)	(۰/۸۶۲۴)	(-۶/۳۷۶۳)	(۰/۸۳۸۹)
CFO_STD	-	-۰/۴۰۶۵ °°	-۰/۰۱۳۰ °°	-۰/۰۳۱۷ °	-۱/۱۸۷۱ °	-۰/۰۸۶۶ °	-۱/۷۹۸۰ °°
		(-۲/۳۵۱۸)	(-۲/۳۹۶۹)	(-۱/۷۹۲۵)	(-۱/۸۲۰۷)	(-۱/۸۰۷۸)	(-۲/۰۰۱۶)
آزمون F (آماره)	۳/۴۱۴۹	۱/۷۹۱۱	۱/۷۵۴۵	۱/۸۸۸۲	۳/۶۹۶۱	۳/۷۷۷۵	۳/۷۷۷۵
آزمون (آماره)	(۰/۰۰۰۰)	(۰/۰۲۸۲)	(۰/۰۳۳۱)	(۰/۰۱۸۵)	(۰/۰۰۰۰)	(۰/۰۰۰۰)	(۰/۰۰۰۰)
سطح (معناداری)	۱/۷۱۹۷	۱/۴۹۲۸	۱/۵۴۹۱	۱/۵۰۶۱	۲/۱۳۰۷	۱/۷۰۶۷	۱/۷۰۶۷
آماره دوربین-واتسون	۰/۰۲۲۶	۰/۰۱۴۷	۰/۰۱۴۴	۰/۰۱۷۷	۰/۲۸۴۶	۰/۲۹۶۶	۰/۲۹۶۶
ضریب تعیین تعدیل شده							

**، * به ترتیب در سطح خطای ۵٪ و ۱۰٪ معنادار (سطح اطمینان ۹۵٪ و ۹۰٪ = $1/96 > t$ و $1/64 > t$)

آماره‌های توصیفی فرضیه دوم

آماره‌های توصیفی متغیرهای مورد آزمون در دو جامعه شرکت‌های با نسبت توزیع سود بالا و توزیع سود پایین در نگاره (۵) ارائه شده است. بر اساس نتایج به عمل آمده، معیارهای کیفیت سود، در شرکت‌های دارای نسبت توزیع سود بالاتر نسبت به شرکت‌هایی که نسبت توزیع سود پایین تری دارند؛ دارای ارزش میانگین و میانه بالاتری بوده و با توجه به آزمون مقایسه میانگین که نشان‌دهنده معنادار بودن اختلاف بین میانگین‌ها است؛ این اختلاف معنادار می‌باشد.

نگاره (۵): آمار توصیفی متغیرها در سطح نسبت توزیع سود

وضعیت توزیع سود	نسبت توزیع سود بالاتر (بزرگ‌تر از ۲۵٪)			نسبت توزیع سود پایین‌تر (کوچک‌تر از ۲۵٪)			آزمون مقایسه میانگین و میانه
	میانگین	میانه	انحراف معیار	میانگین	میانه	انحراف معیار	
متغیرهای وابسته							تفاوت میانه
DA	۰/۱۱۵	۰/۰۷۳	۰/۲۵۵	۰/۱۵۳	-	۰/۴۰۰	۰/۰۰۴**
Trans	۰/۶۸۰	۰/۷۲۶	۰/۳۶۳	۰/۶۱۸	۰/۶۶۶	۰/۲۶۰	۰/۰۵۹**
Relevance	۰/۶۰۱	۰/۶۰۷	۰/۵۲۵	۰/۵۲۳	۰/۵۱۴	۰/۳۵۲	۰/۰۹۳**
Conservatism	۱/۵۷۵	۱	۳/۶۰۱	۰/۶۵۹	۱	۳/۴۰۸	**
Persist	۰/۵۲۶	۰/۳۸۱	۲/۳۳۸	۰/۲۶۴	۰/۲۶۹	۲/۶۰۲	۰/۱۱۳*
متغیرهای کنترلی							تفاوت میانه
SIZE	۵/۵۴۵	۵/۴۵۵	۰/۸۷۶	۵/۴۲۲	۵/۵۰۷	۱/۲۷۷	-۰/۰۵۳
BTM	۰/۷۹۶	۰/۵۶۰	۰/۹۱۷	۰/۶۸۳	۰/۵۵۴	۰/۵۹۸	۰/۰۰۶
GROWTH	۰/۱۷۸	۰/۱۵۶	۰/۲۶۵	۰/۳۰۵	۰/۲۲۰	۰/۳۹۲	-۰/۰۶۴**
ROA	۰/۱۴۸	۰/۱۲۲	۰/۱۱۱	۰/۱۳۱	۰/۱۰۱	۰/۱۰۳	۰/۰۲۲**
LOSS	۰/۰۰۱	۰	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۱	۰	۰/۰۰۰۱	۰
AGE	۲/۰۳۵	۲/۰۸۹	۰/۴۱۰	۱/۹۸۰	۲/۰۸۸	۰/۴۸۹	۰/۰۰۱
RE	۰/۱۳۷	۰/۱۰۶	۰/۱۲۶	۰/۰۹۹	۰/۰۸۲	۰/۱۵۶	۰/۰۲۵**
FIN	۰/۲۸۵	۰	۰/۴۵۲	۰/۳۲۷	۰	۰/۴۷۰	۰
LEV	۰/۶۲۴	۰/۶۳۹	۰/۱۶۱	۰/۶۵۸	۰/۶۷۵	۰/۱۹۰	-۰/۰۳۶**
OWNER	۰/۵۴۶	۰/۶۰۲	۰/۲۳۲	۰/۵۱۷	۰/۴۷۷	۰/۲۴۱	۰/۱۲۵**
OC	۳/۶۴۲/	۳/۸۶۲/	۲۴۷۰/	۴۳۸۲/	۳/۶۲۲/	۸۵۴۰/	۰/۰۲۴
N_SIC	۰/۲۵۰	۰	۰/۴۳۳	۰/۲۵۷	۰	۰/۴۳۷	۰
CAPITAL	۰/۲۸۵	۰/۲۲۳	۰/۵۲۴	۰/۲۷۳	۰/۲۳۰	۰/۱۸۷	-۰/۰۰۷
H_INDEX	۰/۲۲۸	۰/۱۵۷	۰/۲۱۱	۰/۲۶۹	۰/۲۲۵	۰/۲۱۶	-۰/۰۶۹**
CFO_STD	۸۰۰/۰	۶۰/۰۶	۵۸۰/۰	۰/۰۷۳	۰/۰۶۰	۰/۰۵۲	۰/۰۰۶**

بررسی رابطه بین تقسیم سود و کیفیت سود شرکت‌های...

***, ** به ترتیب در سطح خطای ۵٪ و ۱۰٪ معنادار

نتایج آزمون فرضیه اصلی دوم

نتایج حاصل از برآورد مدل (۲) تحقیق در نگاره (۶) ارائه شده است.

نگاره (۶): نتایج آزمون فرضیه اصلی دوم

مبتاز کیفیت سود	پایداری	محافظة کاری	ارزش مربوط	شفافیت	اقدام تمهیدی اختیاری	تاریخ	مبتاز
۰/۷۶۱۳	-۲/۹۵۷۲	۱/۹۰۰۲	۰/۳۹۲۸	۰/۷۰۱۳ ^{oo}	-۱/۲۷۹۵ ^{oo}	-/+	مبتاز
(۰/۵۸۰۵)	(-۱/۰۷۱۲)	(۰/۱۵۳۹)	(۱/۵۴۳۷)	(۲/۶۷۴۰)	(-۳/۵۰۵۹)		مبتاز
۰/۱۹۱۷ ^{oo}	۰/۴۲۹۲ ^{oo}	۳/۳۵۱۷ ^{oo}	۰/۰۵۴۶ ^{oo}	۰/۰۷۷۴ ^{oo}	۰/۰۶۱۴ ^{oo}	+	DIV
(۱/۹۸۵۷)	(۲/۲۵۳۳)	(۲/۰۹۴۴)	(۲/۰۶۷۰)	(۲/۴۶۷۱)	(۲/۷۱۰۰)		DIV
۰/۰۳۳۵ ^o	۰/۰۱۹۲ ^{oo}	۰/۰۸۱۱ ^{oo}	۰/۰۳۹۴ ^o	۰/۰۰۲۳ ^{oo}	۰/۲۴۰۸ ^{oo}	+	SIZ E
(۱۸/۷۷۸۷)	(۲/۱۳۳۵)	(۲/۳۳۱۳)	(۱/۹۳۷۶)	(۳/۸۴۸۷)	(۴/۶۸۱۷)		SIZ E
۰/۰۶۲۷ ^{oo}	-۰/۲۲۹۱	-۰/۸۷۵۹	۰/۰۰۸۸ ^o	۰/۰۰۲۸ ^{oo}	۰/۰۶۶۹ ^{oo}	+	BTM
(۲/۹۰۶۴)	(-۱/۰۹۲۶)	(-۰/۳۰۷۱)	(۱/۹۱۷۹)	(۲/۱۰۸۱)	(۲/۷۰۹۸)		BTM
۰/۲۲۹۳	۰/۵۳۴۹	۰/۳۹۹۴	۰/۰۱۲۰	۰/۱۵۸۰	۰/۰۱۸۱	-	GROWTH
(۱/۴۴۹۷)	(۱/۵۰۸۳)	(۰/۱۷۴۷)	(۰/۲۷۲۴)	(۱/۵۲۲۴)	(۰/۹۶۱۹)		GROWTH
۱/۲۲۶۴ ^o	۱/۶۲۷۸	-۴/۶۱۶۳	۰/۰۳۰۵	-۰/۰۴۸۵	-۰/۰۱۵۸	-/+	ROA
(۱/۶۸۷۴)	(۱/۳۰۶۴)	(-۰/۵۵۴۲)	(۰/۲۱۸۶)	(-۰/۳۲۰۶)	(-۰/۱۰۳۲)		ROA
۰/۸۵۱	-۰/۴۸۱۷	-۱/۳۹۳۰	-۰/۲۸۳۲	۰/۲۱۳۳ ^{oo}	۰/۹۹۹۲ ^{oo}	-/+	LOSS
(۰/۹۰۳)	(-۰/۲۵۶۰)	(-۰/۱۱۸۴)	(-۰/۸۷۰۷)	(۱/۸۶۰۸)	(۳/۸۰۹۹)		LOSS
۰/۴۳۰۴ ^{oo}	۰/۸۵۲۶	-۸/۱۳۹۴	-۰/۰۴۵۹	-۰/۰۷۸۶	-۰/۰۶۴۴	+	AGE
(۲/۴۶۱۲)	(۰/۸۹۳۶)	(-۰/۹۸۰۱)	(-۰/۷۵۶۵)	(-۰/۸۰۹۶)	(-۱/۴۹۰۰)		AGE
-۰/۰۸۷۲	-۰/۳۵۶۱	۰/۵۷۱۷	-۰/۰۰۹۴	-۰/۰۹۸۵	-۰/۱۲۱۵	+	RE
(-۰/۱۳۵۷)	(-۱/۳۷۵۶)	(۰/۲۱۱۲)	(-۰/۰۸۰۷)	(-۱/۰۹۳۱)	(-۱/۰۹۵۴)		RE
-۰/۰۲۲۹	۰/۵۹۱۸ ^{oo}	۲/۱۸۸۴ ^o	۰/۰۲۸۸	۰/۰۶۱۸ ^{oo}	۰/۰۰۳۱	-/+	FIN
(-۰/۲۷۱۸)	(۲/۳۴۹۱)	(۱/۶۸۳۳)	(۱/۲۴۹۱)	(۲/۲۱۶۶)	(۰/۱۵۱۵)		FIN
۰/۰۱۳۸	۰/۰۶۰۵ ^o	۰/۴۰۵۵	۰/۰۱۲۷ ^o	-۰/۰۰۷۴ ^{oo}	-۰/۰۰۲۸	-/+	LEV
(۰/۲۹۹۶)	(۱/۸۶۹۱)	(۰/۵۹۴۱)	(۱/۸۲۴۹)	(-۲/۷۴۱۷)	(-۰/۳۰۹۹)		LEV

فصلنامه پژوهش حسابداری، سال سوم، شماره ۱۱، زمستان ۱۳۹۲

مقیاس	تجهیز	اقدام تعهدی اختیاری	شفافیت	ارزش مربوط بودن	محافظه کاری	پایداری	امتیاز سود کیفیت
OWN ER	+	-۰/۰۸۲۵	-۰/۰۱۸۵	-۰/۰۷۸۶	۹/۴۲۸۲	-۰/۰۷۹۰	-۰/۲۲۱۷
		(-۱/۵۲۱۷)	(-۰/۲۷۰۲)	(-۱/۳۱۴۴)	(۱/۰۸۷۶)	(-۰/۱۸۲۸)	(- ۱/۱۸۲۲)
OC	-	۰/۰۱۱۷	۰/۰۳۹۷	-۰/۰۱۴۹	۴/۱۳۱۵	۰/۳۴۰۰	۰/۱۴۹۲
		(۰/۱۴۴۷)	(۰/۴۳۰۱)	(-۰/۲۲۱۲)	(۱/۲۴۰۵)	(۱/۵۶۵۸)	(۰/۳۰۰۵)
N_SIC	-	-۰/۰۱۹۸	۰/۰۰۴۶	۰/۰۲۱۴	۰/۷۴۴۴	-۰/۰۵۳۶	۰/۱۲۸۷
		(-۰/۵۷۰۳)	(۰/۱۱۷۹)	(۰/۷۴۵۷)	(۰/۵۹۲۳)	(-۰/۳۲۶۶)	(۰/۶۶۴۴)
CAPITAL	+	-۰/۱۶۶۶	-۰/۱۲۲۹	۰/۰۵۰۰	-۵/۳۱۰۱	۰/۸۶۷۲	۰/۰۷۶۰
		(-۱/۵۵۷۳)	(-۱/۲۱۸۶)	(۱/۷۰۱۹)	(-۰/۶۸۰۷)	(۰/۹۶۹۸)	(۱۲/۷۸۷۰)
H_INDEX	-	-۰/۰۳۵۹	-۰/۰۱۶۹	۰/۰۳۷۸	۴/۷۱۹۶	-۰/۰۵۹۵	۰/۹۲۵۰
		(-۰/۱۹۱۱)	(-۳/۲۳۶۱)	(۱/۰۳۰۲)	(۱/۱۶۸۳)	(-۱/۷۷۴۴)	(۱/۰۷۴۶)
CFO_STD	-	-۰/۵۸۷۲	-۰/۰۱۱۳	-۰/۰۳۰۰	-۰/۰۸۵۶	-۰/۰۳۸۲	-۲/۶۴۹۹
		(-۲/۳۵۱۹)	(-۲/۴۲۳۰)	(-۱/۶۶۵۰)	(-۰/۰۹۵۳)	(-۱/۷۲۱۵)	(-۲/۴۷۴۱)
آزمون F (آماره)		۱/۶۹۹۱	۱/۷۷۶۱	۱/۸۷۰۰	۴/۸۹۳۷	۱/۷۶۹۵	۳/۳۵۳۷
آزمون (سطح)		(۰/۰۰۰۰)	(۰/۰۳۰۴)	(۰/۰۲۰۲)	(۰/۰۰۰۰)	(۰/۰۳۰۲)	(۰/۰۰۰۰)
معناداری)		۱/۸۹۰۳	۱/۵۵۵۹	۱/۵۵۱۸	۲/۰۱۴۱	۱/۵۱۰۲	۱/۷۶۰۱
آماره دوربین- واتسون		۰/۱۰۱۶	۰/۰۱۶۱	۰/۰۱۸۵	۰/۴۸۴۰	۰/۰۰۸۸	۰/۲۷۹۶
ضریب تعیین تعدیل شده							

***، ** به ترتیب در سطح خطای ۵٪ و ۱۰٪ معنادار (سطح اطمینان ۹۵٪ و $t > 1/96$ و $t > 1/64$)

با بررسی مدل کلی رگرسیون با توجه به آماره F و معناداری آن در نگاره (۶) مشاهده می شود که مدل کلی رگرسیون در حالت کلی برای فرضیه اصلی دوم و تمام فرضیه های فرعی آن معنادار است. همچنین آزمون آماری t برای ضرایب تمامی متغیرهای مستقل در سطح خطای ۵٪ معنادار می باشد. بنابراین رابطه معنی داری بین این متغیرها و متغیر وابسته وجود دارد و طبق پیش بینی این ضریب مثبت می باشد و می توان چنین تفسیر کرد که سطح بالاتر توزیع سود (سطح ۲۵٪) با کیفیت سود بالاتر همراه است و بدین ترتیب فرضیه اصلی دوم و فرضیه های فرعی آن

در سطح خطای ۵٪ تأیید می‌شود. آماره دوربین واتسون نیز در تمامی این فرضیه‌ها حاکی از عدم وجود هبستگی در اجزای خطای مدل است.

سایر آزمون‌ها (آزمون تأثیر علامت اقلام تعهدی اختیاری)

برخی از سیاست‌گذاران مالی، دانشگاهیان و سرمایه‌گذاران ادعا می‌کنند که سود سهام بازتابی از کیفیت سود است زیرا پرداخت سود به سهامداران مستلزم وجود وجه نقد واقعی در شرکت است و مدیران را از ورود و درگیر شدن در مسائل مرتبط با حساب‌سازی باز می‌دارد. بر اساس ادعاهای این افراد، در مقایسه با مدیریت سود کاهشی، تقسیم سود باعث کاهش مدیریت سود افزایشی خواهد شد زیرا در صورت انجام مدیریت سود افزایشی، مدیران باید سود بیشتری را بین سرمایه‌گذاران تقسیم کنند (ین و میائو، ۲۰۱۱). بر این اساس می‌توان انتظار داشت که رابطه منفی بین مدیریت سود و تقسیم سود تن‌ها در خصوص شرکت‌هایی صدق کند که از اقلام تعهدی اختیاری مثبت استفاده کنند.

برای بررسی این موضوع، در تحقیق حاضر نمونه‌ی خود را به دو گروه شرکت‌هایی که مدیریت سود افزایشی داشته‌اند و شرکت‌هایی که مدیریت سود کاهشی داشته‌اند، طبقه‌بندی نمودیم. نمونه‌های ایجاد شده بر اساس علائم اقلام تعهدی اختیاری و با شاخص‌های PDA (اقلام تعهدی اختیاری با علامت مثبت) و NDA (اقلام تعهدی اختیاری با علامت منفی) نشان داده شده‌اند. در نهایت مدل‌های (۱) و (۲) با متغیرهای وابسته PDA و NDA که به ترتیب نشان دهنده اقلام تعهدی اختیاری افزایشی و اقلام تعهدی اختیاری کاهشی هستند، برآورد شده و نتایج حاصل در نگاره (۷) نشان داده شده است.

بر اساس نتایج به دست آمده مشاهده می‌شود که در حالت اقلام تعهدی اختیاری مثبت، ضرایب برآوردی برای متغیرهای مستقل اصلی (BDIV و DIV) منفی و معنادار است به این معنی که بین تقسیم سود و مدیریت سود افزایشی رابطه منفی وجود دارد. در حالت اقلام تعهدی اختیاری منفی، ضرایب برآوردی مثبت و معنادار است به این معنی که بین تقسیم سود و مدیریت سود افزایشی رابطه منفی است. به عبارت دیگر، تن‌ها مدیریت سود افزایشی منجر به کاهش کیفیت سود نمی‌شود، بلکه، اقلام تعهدی اختیاری منفی نیز نشان دهنده کیفیت سود پایین است.

فصلنامه پژوهش حسابداری، سال سوم، شماره ۱۱، زمستان ۱۳۹۲

نگاره (۷): نتایج آزمون تأثیر علامت اقلام تعهدی اختیاری

اقلام تعهدی اختیاری با علامت مثبت (PDA)		اقلام تعهدی اختیاری با علامت منفی (NDA)					
(نسبت ۲۵٪)	(پرداخت و عدم پرداخت سود)	پیش‌بینی	متغیر	(نسبت ۲۵٪)	(پرداخت و عدم پرداخت سود)	پیش‌بینی	متغیر
۰/۲۳۹۹ ^{۰۰}	۰/۷۶۲۱ ^{۰۰}	-/+	مقدار ثابت	-۱/۸۰۴۱ ^{۰۰}	-۲/۲۰۹۵ ^{۰۰}	-/+	مقدار ثابت
(۲/۴۹۱۴)	(۴/۰۴۲۶)			(-۳/۳۱۸۷)	(-۳/۶۱۳۸)		
-۰/۰۳۵۷ ^{۰۰}	-۰/۳۳۲۴ ^{۰۰}	-	BDIV)	۰/۱۱۱۳ ^{۰۰}	۰/۳۵۵۹ ^{۰۰}	+	BDIV)
(-۲/۵۰۱۹)	(-۴/۷۸۹۲)		DIV	(۲/۰۶۱۶)	(۲/۳۳۳۹)		DIV
-۰/۰۰۹۲	-۰/۰۱۸۲ ^۰	-	SIZE	۰/۳۵۸۷ ^{۰۰}	۰/۳۱۹۹ ^{۰۰}	+	SIZE
(-۰/۷۱۱۵)	(-۱/۷۱۷۳)			(۳/۸۵۷۶)	(۳/۱۱۱۱)		
۰/۰۱۷۸	-۰/۰۰۷۷	-	BTM	-۰/۰۸۶۲	۰/۰۲۰۱	+	BTM
(۱/۲۸۶۹)	(-۰/۳۶۵۸)			(-۱/۲۴۳۷)	(۰/۴۷۱۰)		
-۰/۰۰۸۶	-۰/۰۰۱۳	+	GROWTH	۰/۰۱۰۶	-۰/۰۴۷۶	-	GROWTH
(-۰/۸۸۰۲)	(-۰/۰۴۹۷)			(۰/۱۴۷۰)	(-۰/۶۶۷۰)		
۰/۲۵۸۷ ^{۰۰}	۰/۱۴۷۵	-/+	ROA	۰/۱۸۶۹	-۰/۰۴۷۸	-/+	ROA
(۲/۹۸۴۱)	(۰/۷۹۳۷)			(۰/۵۲۵۱)	(-۰/۱۳۸۱)		
-۰/۰۳۵۰	-۰/۰۳۶۶	-/+	LOSS	۳/۱۴۷۲ ^{۰۰}	۰/۱۷۶۵	-/+	LOSS
(-۰/۲۹۲۱)	(-۰/۴۶۸۹)			(۵/۷۴۷۳)	(۱/۴۴۰۶)		
-۰/۰۵۱۸ ^{۰۰}	-۰/۰۷۳۶ ^۰	-	AGE	-۰/۰۱۲۶	-۰/۰۲۲۳	+	AGE
(-۳/۱۶۰۷)	(-۱/۶۹۶۶)			(-۰/۴۳۵۵)	(-۰/۶۴۲۹)		
-۰/۱۷۴۱ ^{۰۰}	۰/۰۱۷۳	-	RE	-۰/۲۹۶۳	۰/۰۹۹۷	+	RE
(-۲/۸۸۷۴)	(۰/۲۱۶۶)			(-۱/۳۳۲۲)	(۰/۵۴۶۶)		
۰/۰۳۵۰ ^{۰۰}	۰/۰۷۴۹ ^{۰۰}	-/+	FIN	-۰/۰۰۶۰	۰/۰۰۷۶	-/+	FIN
(۲/۳۷۵۷)	(۲/۰۲۷۰)			(-۰/۱۳۳۰)	(۰/۱۴۹۴)		
۰/۰۰۴۲	۰/۰۰۵۵	-/+	LEV	-۰/۰۱۰۰	۰/۰۲۸۹ ^۰	-/+	LEV
(۰/۹۷۱۲)	(۰/۶۷۸۵)			(-۰/۵۰۸۶)	(۱/۸۲۰۸)		
-۰/۰۰۰۰۴	۰/۰۰۶۶	-	OWNER	-۰/۰۶۹۸	-۰/۱۳۹۷	+	OWNER
(-۰/۰۰۱۵)	(۰/۰۸۴۸)			(-۰/۶۵۲۹)	(-۱/۱۷۷۰)		
-۰/۰۰۷۳	-۰/۰۳۴۹	+	OC	۰/۰۰۷۴	-۰/۰۳۲۰	-	OC
(-۰/۴۱۱۶)	(-۰/۷۵۳۵)			(۰/۱۰۰۳)	(-۰/۳۶۵۹)		
۰/۰۲۹۲ ^۰	-۰/۰۱۵۱	+	N_SIC	-۰/۰۲۸۱	-۰/۰۲۱۰	-	N_SIC

بررسی رابطه بین تقسیم سود و کیفیت سود شرکت‌های...

اقلام تعهدی اختیاری با علامت مثبت (PDA)		اقلام تعهدی اختیاری با علامت منفی (NDA)					
متغیر	پیش‌بینی	(پرداخت و عدم پرداخت سود)	نسبت ۲۵٪ سطح توزیع سود	متغیر	پیش‌بینی	(پرداخت و عدم پرداخت سود)	نسبت ۲۵٪ سطح توزیع سود
			(۱/۷۵۹۶)				(-۰/۳۷۲۸)
			-۰/۰۴۵۳	CAPITAL			-۰/۱۳۶۶
			(-۱/۰۵۰۳)				(-۰/۶۳۲۴)
			-۰/۰۲۳۵	H_INDEX			۰/۷۶۱۲
			(-۰/۳۵۵۵)				(-۱/۰۳۹۳)
			۰/۳۶۱۷ ^{oo}	CFO_STD			-۱/۱۱۷۶ ^{oo}
			(۲/۳۰۳۳)				(-۲/۳۰۷۱)
			۲/۲۹۱۷	آزمون F			۴/۲۰۵۳
			(۰/۰۰۰۰)	(آماره)			(۰/۰۰۰۰)
			۱/۵۰۴۸	آزمون			۱/۵۴۳۱
			۰/۰۵۵۳	(سطح معناداری)			۰/۴۶۴۵
				آماره			
				دوربین -			
				واتسون			
				ضریب			
				تعیین			
				تعدیل شده			

***، ** به ترتیب در سطح خطای ۵٪ و ۱۰٪ معنادار (سطح اطمینان ۹۵٪ و ۹۰٪ $t > 1/96$ و $t > 1/64$)

بررسی تطبیقی یافته‌ها و نتیجه‌گیری

این تحقیق به دنبال یافتن رابطه بین وضعیت تقسیم سود شرکت‌ها و معیارهای کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بود. در این راستا، بر مبنای ادبیات پنج معیار برای ارزیابی کیفیت سود در نظر گرفته شد و فرضیه‌های تحقیق طراحی گردید. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد؛ در حالت کلی با در نظر گرفتن تمامی معیارهای کیفیت سود و همچنین هر یک از معیارهای اقلام تعهدی اختیاری، شفافیت سود، مربوط بودن سود، محافظه کارانه بودن سود و پایداری سود، بین توزیع سود شرکت‌ها و کیفیت سود رابطه مثبت و معناداری وجود

دارد. در نتیجه این شرکت‌ها دارای کیفیت سود بالاتری هستند. همچنین این اثر برای شرکت‌هایی که در طول دوره از سطح توزیع سود بالاتری برخوردار هستند بیشتر نمایان می‌گردد. این نتیجه، با نتایج تحقیقات انجام شده توسط ین و میائو (۲۰۱۱)، فارین‌ها و موریرا (۲۰۰۷)، اسکینر (۲۰۰۳) و تحقیقات داخلی همچون تهرانی و ذاکری (۸۸)، علوی طبری و همکاران (۸۸) و عامری (۸۶) منطبق است. اما نتایج در رابطه با فرضیه دوم که بیان می‌کند شرکت‌هایی که از سطح توزیع سود بالاتری برخوردار هستند دارای کیفیت سود بالاتری می‌باشند؛ با تحقیقات انجام شده توسط علوی طبری و همکاران (۸۸) منطبق نیست. شاید این دلیل عدم انطباق را بتوان به دلیل متفاوت بودن دوره زمانی مورد آزمون (۸۵-۸۱) و همچنین معیارهای متفاوتی که برای ارزیابی کیفیت سود (اقدام تعهدی محاسبه شده بر اساس مدل دیچو و دایچو (۲۰۰۲)، وجود اقلام استثنایی، تجدید ارائه صورت سود و زیان و همبستگی پیرسودن بین درآمد عملیاتی جاری و آتی) استفاده شده است توجیه کرد. همچنین نتایج تحقیق در رابطه با سایر آزمون‌ها (آزمون تأثیر علامت اقدام تعهدی اختیاری) که بیان می‌دارد شرکت‌هایی که سود سهام پرداخت می‌کنند؛ دارای اقدام تعهدی اختیاری کمتری باشند، چه در زمانی که اقدام تعهدی اختیاری منجر به افزایش سود (مدیریت سود افزایشی) شده و چه در زمانی که منجر به کاهش سود (مدیریت سود کاهش‌ی) شده است، با نتایج تحقیق انجام شده توسط ین و میائو (۲۰۱۱) منطبق است.

این دیدگاه که سود تقسیمی می‌تواند بر کیفیت سود اثر بگذارد یک پایگاه تئوری (فرضیه محتوای اطلاعاتی سود نقدی و تئوری نمایندگی) قابل قبول دارد؛ که آزمون فرضیه‌ها نیز چنین دیدگاهی را تأیید می‌کند. از نظر تجربی مدارک و شواهدی در دست است که اهمیت سود تقسیمی شرکت را نشان می‌دهند. در نهایت می‌توان نتیجه گرفت، که پرداخت سود تقسیمی و مقدار آن حاوی اطلاعاتی در خصوص کیفیت سود گزارش شده توسط شرکت‌ها است. بدین ترتیب با این تحقیق فرضیه محتوای اطلاعاتی سود نقدی به اثبات رسید.

محدودیت‌های تحقیق

توجه عمده این تحقیق بر روی تقسیم سود بوده است که این می‌تواند باعث محدودیت در تحقیق شود. شرکت‌هایی در بورس هستند که به دلیل استفاده از معافیت ماده ۱۳۸ قانون مالیات‌های مستقیم سود تقسیم نمی‌کنند.

پیشنهادهایی برای تحقیقات آتی

- بررسی موضوع تحقیق حاضر با معیار تجدید ارائه صورت سود و زیان با توجه به دلایل و انگیزه‌های مدیریت که منجر به تجدید ارائه شده‌است.
- بررسی رابطه بین کیفیت سود و میزان پرداخت سود تقسیمی با استفاده از تعریف‌های دیگری برای تعیین سطح توزیع سود شرکت‌ها.

پی‌نوشت‌ها

۱. Pooling	۳. Hausman Test	۵. Random Effect
۲. Panel	۴. Fixed Effect	۶. Durbin-Watson

منابع

- احمدیان، مجید. (۱۳۸۴). «اقتصاد صنعتی؛ با رویکرد نوین»، انتشارات جهاد دانشگاهی، دانشگاه تهران چاپ اول، صص ۵۹.
- تهرانی، رضا و ذاکری، حامد. (۱۳۸۸). «بررسی رابطه بین کیفیت سود و سود تقسیمی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران»، فصلنامه بورس اوراق بهادار، سال دوم، شماره ۵، صص ۳۹-۵۵.
- جهانخانی، علی و قربانی، سعید. (۱۳۸۴). «شناسایی و تبیین عوامل تعیین‌کننده سیاست تقسیم سود شرکت‌های پذیرفته‌شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران»، تحقیقات مالی، شماره ۲۰، صص ۲۷-۴۸.
- خوش‌طینت، محسن و اسماعیلی، شاپور. (۱۳۸۵). رابطه بین کیفیت سود و بازده سهام، فصلنامه مطالعات حسابداری، شماره ۱۲ و ۱۳، صص ۲۷ تا ۵۶.

- عامری، مریم. (۱۳۸۶). سیاست تقسیم سود و عوامل موثر بر آن در شرکت‌های بورس و رابطه آن با کیفیت سود، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه الزهراء (س).
- عاملی، یلدا. (۱۳۸۸). « بررسی رابطه بین کیفیت سود و سود تقسیمی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران »، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهراء (س).
- علوی طبری، سید حسین، مجتهدزاده، ویدا، سلیمانی امیری، غلامرضا و عاملی، یلدا. (۱۳۸۸). « رابطه کیفیت سود و سود تقسیمی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران »، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۶، شماره ۵۶، صص ۹۳ تا ۱۰۶.
- کردستانی، غلامرضا و مجدلی، ضیاءالدین. (۱۳۸۶). « بررسی رابطه بین ویژگی‌های کیفی سود و هزینه سرمایه سهام عادی »، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، سال ۱۴، شماره ۴۸، صص ۸۵-۱۰۴.
- کردستانی، غلامرضا. (۱۳۸۳). « بررسی و تبیین رابطه بین کیفیت سود و واکنش بازار به تغییرات سود نقدی »، پایان‌نامه دکترا، دانشگاه تهران.
- گجراتی، دامودار. (۱۳۷۸). مبانی اقتصادسنجی، ترجمه حمید ابریشمی، جلد دوم، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- Al-Najjar, B. and Hussainey, K. (2009) , The association between dividend payout and outside directorships, Journal of Applied Accounting Research, Vol. 10, No. 1, pp. 4- 19.
- Barth, M. E. Konchitchki, Y , And W. R. Landsman. (2013) , Cost Of Capital And Earnings Transparency, Journal of Accounting and Economics, Vol. 55, Iss. 2° 3, pp. 206° 224.
- Basu, S. (1997) , The Conservatism Principle and The Systematic Timeliness of Earning, Journal of Accounting and Economics, Vol. 24, pp. 3-37.
- Biddle, G. Hilary G. (2006) , Accounting Quality and Firm-Level Capital Investment, The Accounting Review, Vol. 81, pp. 963-982.
- Caskey, J. , and M. Hanlon. (2013) , Dividend Policy at Firms Accused of Accounting Fraud Dividend Policy at Firms Accused of Accounting Fraud. Contemporary Accounting Research, Vol. 30, Iss. 2, pp. 818-850.
- Fama F. E, and Kenneth F. R. (2001) , Disappearing Dividends: Changing Firm Characteristics or Lower Propensity to Pay?, Journal of Financial Economics, Vol. 60, Iss. 1, Pp. 3° 43.
- Farinha J. , and Moreira J. A. (2007) , Dividends and Earnings Quality: the Missing Link?, Working Paper, University of Porto.

- Francis J. ; R. LaFond, Olsson, P. M. and K. Schipper (2004) , Cost of quality and earnings attributes, *The Accounting Review*, Vol. 79, Iss. 4, pp. 967-1000.
- Jensen, M. (1986) , Agency costs of free cash flow, corporate finance, and takeovers, *The American Economic Review*, Vol. 76, Iss. 2, pp. 323° 329.
- Kothari, S. P. , Leone, and C. Wasley. (2005) , Performance matched discretionary accruals, *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 39, Iss. 1, pp. 161-197.
- Kuo, Nan-Ting, (2013) , Dividend tax signaling and the pricing of future earnings: a case of taxable stock dividends, *Review of Quantitative Finance & Accounting*, Vol. 40, Iss. 3, pp. 539-570.
- Skinner, J. D. and Soltes E. (2011) , What Do Dividend Tell us About Earnings Quality?, *Rev Account Stud*, Vol. 16, Iss. 1, pp. 1-28.
- Yen H. Tong and Bin Miao, (2011) , Are Dividends Associated With The Quality of Earnings?, *Accounting Horizons*, Vol. 25, Iss. 1 pp. 183° 205.

